

Türk Dili Tarihinin Önemli Bir Eseri: Tezkire-i Evliyâ'nın Çağatay Türkçesi Çevirisi (Arap ve Uygur Harfli Yazmaların Transkripsiyonlu Metni)

Tuncer Gülensoy*

Türkolojinin “*Sertkaya*” imzasını kullanan Ayşegül Hanım, uzun yıllar üzerinde çalıştığı *Ferîde'd-dîn-i Attar*'ın Farsça *Tezkire-i Evliyâ*sının Çağatay Türkçesine Çevirisini Mart 2015 tarihinde Türkologların ilgi ve bilgisine sundu.

Bilgilerimize göre Türk dili ve tarihinin önemli âlimlerinden olan Macar Türkolog, “*Tarihte Türklük*” adlı büyük eserin müellifi **Lazsló Rásonyi** tarafından 1968 yılında *XI. Türk Dil Kurultayı*'nda okunan “*Feridüddin Attar Tezkere tül-Evliyâsının Budapeşte yazması*” adlı tebliğı ile öğrenmiş, daha sonraları **A. Bodrogligeti, Süleyman Uludağ, György Hazai** gibi Türkologların tebliğ ve yayınları ile de bilgilerimizi geliştirmiştik. **Reynolds A. Nicholson** tarafından 1905 yılında London-Leide'de yayınlanan “*The Tadhkiratu'l-Awliyâ*” [*Tezkiretü'l-Evliyâ*] adlı 86+357 sayfalık bu eserin son yayını da 110 yıl sonra 2015 yılında Prof. Dr. **Ayşegül Sertkaya** tarafından gerçekleştirildi.

Eser, birinci hamur kaliteli bir kâğıda basılmış, güzel bir karton kapak içinde okuyucusuna sunulmuş. Eserin içindekiler sayfa 8-11'de belirtilmiş; s.12'de “*Transkripsiyon Alfabeti*” var.

GİRİŞ'te “ 0. *Ferîdü'd-dîn 'Attar'ın Farsça Tezkire-i Evliyâ'sı* (s. 13); 1. *Batı (Anadolu) Türkçesi ile Tezkire-i Evliyâ çevirisi* (s. 13-14); 2. *Doğu (=Çağatay) Türkçesi Tezkire-i Evliyâ çevirisi* (s. 14); 3. *Uygur harfli yazma üzerinde yapılan çalışmalar* (s. 15-17); 4. *Arap harfli yazma üzerinde yapılan çalışmalar* (s. 17); 5. *Ferîdü'd-dîn 'Attar'dan yapılan diğer çeviri çalışmaları* (s. 17-18: **Orhan Yavuz çalışması, György Hazai çalışması; Sinan Paşa'nın Tezkiretü'l-Evliyâ'sı**); 6. *Metnin kuruluşunda esas alınan unsurlar* (s.19-20); 7. *Tezkiretü'l-Evliyâ'nın Arap harfli nüshası Uygur harfli yazmadan mı Arap harflarine aktarıldı* (s. 21-25); 8. *Doğu (Çağatay) Türkçesi çevirisindeki Moğolca unsurlar* (s. 26-40); *Bibliyografya-Araştırmalar* (s. 40-41); 9. *Ayşegül Sertkaya'nın Ferîde'd-Dîn-i 'Attar'ın Tezkire-i Evliyâ'sının Doğu Türkçesi tercümesi üzerindeki çalışmaları* (s. 43-44); 10. *Prof. Dr. Ayşegül Sertkaya'nın*

* Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, t.gulensoy@gmail.com

özgeçmişi ve bibliyografyası (s. 45-51: [1999-2015 arası: 59 yayın]; **METİN**: s. 53-379); 5 sayfa tıpkıbasım yer alıyor.

Metnin transkripsiyonu çok dikkatli yapılmış; dip notlarında da farklı imlâlar gösterilmiş.

Eserde geçen: *abağa, adaska, ağa-lık, aşıra-, bolçar, cér cébelik, cerge, cergelik, cılavı, cida-, çağlık, çiray, çögecek, égeçi, ésen, ilğa-, kaburğa, karanggu, karangguluğ ~ karangguluk, kayçı (<kayçı < hayıçı), manglay, nöker, oğtas, ölung, tébşi (<tébşi[n]), tos-, tumşuk, uçur, ulus, yasavul, yoçin (< coçi[n]).* (Ayşegül Sertkaya “Çağatay İmparatorluğu’nda Moğolca’nın dil olarak kullanılmamasına karşılık edebî eserlerde birçok Moğolca kelime kullanılmıştır.” notu da ilgi çekicidir.) *Kırgız, Kazak, Özbek, Türkmen, Azerbaycan, Kırım, Kazan, Karakalpak, Anadolu/Türkiye Türkçesiyle yazılmış eserler ile ağızlarda da Moğolca kelimeler oldukça fazladır. Yakutça, Tuvaca, Hakasça, Altayca vb. gibi lehçe ve şivelerde de pek çok Moğolca kelime bulunur.*

Osman Fikri Sertkaya’nın *Sirâcü’l-kulûb, Muhabbet-nâme, Bahtiyar-nâme ve Mi’râc-nâme* gibi Çağatay Türkçesi ile yazılmış edebî eserlerde tespit ettiği Moğolca 30 kelime ile bu eserde tespit edilen 31 kelimeyi de Türk dili tarihi hanesine kaydediyoruz.

Değerli meslektaşımız **Ayşegül** [sayfa 43’te: **Ayşe Gül**] **Sertkaya**’yı Türk dili tarihi ve Çağatay Türkçesi alanı için önemli bu eseri Türkolojiye kazandırdığı için kutlar, 2. ve 3. ciltleri de beklediğimizi belirtmek isterim.

[**Ayşegül Hanım’a özel nottur**: *T.Gülensoy’un son 10 yıl içinde yayınlanan Türkçe-Moğolca ilişkileri, alıntı-verinti kelimelerle ilgili makaleleri, Türkçe mi? Moğolca mı? adlı uzun araştırmasını, ET ile Moğolcada geçen kelime karşılıklarını da kaynakçanızda görmek bana mutluluk verir.*]